

EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 14.10.2024
COM(2024) 476 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE
RAAD**

**Eerste voortgangsverslag over de EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter
bevordering van het Joodse leven**

“De ongekeerde toename in antisemitische daden die we in heel Europa hebben gezien, herinnert ons aan de donkerste periode van onze geschiedenis. Wat nu echter anders is, is dat we allemaal achter de Joodse gemeenschappen staan.”

**—Ursula von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie
Brussel, 26 januari 2024**

1. INLEIDING

Het antisemitisme is de afgelopen jaren gevaarlijk toegenomen in Europa. Het verstoort het dagelijks leven van de Joodse bevolking en vormt een bedreiging voor de vreedzame co-existentie, democratie en veiligheid. Daarom heeft de Europese Commissie op 5 oktober 2021 haar allereerste EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven (2021-2030) (“EU-strategie”) aangenomen¹. De EU-strategie is een belangrijke pijler van de inspanningen van de Commissie om de waarden van de EU te handhaven, de grondrechten te verdedigen en alle vormen van racisme en discriminatie te bestrijden, in overeenstemming met de Europese levenswijze.

De EU-strategie omvat een reeks maatregelen die rond drie pijlers zijn gegroepeerd: 1) de preventie van alle vormen van antisemitisme; 2) de bescherming en bevordering van het Joodse leven; en 3) de bevordering van onderzoek, onderwijs en de herdenking van de Holocaust. Daarnaast wil de EU vooroplopen in de wereldwijde strijd tegen antisemitisme. De strategie omvat negentig maatregelen waarvan de uitvoering in volle gang is.

Alle EU-lidstaten hebben de EU-strategie verwelkomd² en hebben toegezegd regelmatig op politiek en technisch niveau in de Raad overleg te zullen plegen om hun inspanningen ter bestrijding van racisme en antisemitisme te coördineren. De strategie is ook door veel Joodse gemeenschappen, partnerlanden en internationale organisaties breed erkend als een belangrijke stap op EU-niveau.

In de EU-strategie heeft de Commissie zich ertoe verbonden in 2024 en 2029 voortgangsverslagen te publiceren. Ter voorbereiding van dit eerste voortgangsverslag heeft de Commissie via een verzoek om input feedback gevraagd aan maatschappelijke organisaties en EU-burgers over de uitvoering van de EU-strategie³. Joodse organisaties hebben hierop positief gereageerd en erkennen dat de vaststelling van de EU-strategie een keerpunt vormt in de inspanningen van de EU om antisemitisme aan te pakken en een positief effect heeft op de ontwikkeling van het regeringsbeleid en het politieke debat in de lidstaten. In maart 2024 heeft de Commissie de lidstaten een vragenlijst gestuurd om updates te krijgen over de ontwikkeling en uitvoering van hun nationale strategieën en andere maatregelen ter bestrijding van antisemitisme. De resultaten daarvan zijn in dit verslag verwerkt.

In dit eerste voortgangsverslag worden de resultaten gepresenteerd die zijn geboekt bij de opbouw van duurzame EU- en nationale structuren om antisemitisme te voorkomen en te bestrijden en de toekomst van het Joodse leven in Europa te waarborgen. In overeenstemming met de EU-strategie hebben de meeste EU-lidstaten nationale strategieën ter bestrijding van antisemitisme vastgesteld. Verschillende lidstaten hebben speciale gezanten of coördinatoren aangewezen en bij de toepassing van de niet-bindende werkdefinitie van antisemitisme van de Internationale Alliantie ter Herinnering van de

¹ [EU-strategie voor de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven](#).

² [Conclusies van de Raad over de bestrijding van racisme en antisemitisme van 4 maart 2022; Europese Raad, 14-15 december 2023](#).

³ [EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme — eerste voortgangsverslag](#).

Holocaust (IHRA-definitie)⁴ hanteren de meeste lidstaten een op mensenrechten gebaseerde en op slachtoffers gebaseerde aanpak om antisemitisme te bestrijden.

Tegenwoordig komt antisemitisme voor in radicale en splintergroeperingen die rechts, links of islamistisch extremisme aanhangen, het kan schuilgaan achter antizionisme, maar het kan ook in het hart van de samenleving worden aangetroffen⁵. Al in 2019 verklaarde gemiddeld meer dan een op de twee Europeanen (54 %) dat het conflict in het Midden-Oosten van invloed is op hun beeld van de Joodse bevolking in hun land⁶.

De COVID-19-pandemie en de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne hebben de antisemitische opvattingen in de hele EU echter verder aangewakkerd. Volgens de derde enquête van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA) over antisemitische ervaringen van Joodse mensen⁷, die in de eerste helft van 2023 werd gehouden, hadden bijna alle Joden (96 %) in Europa online of offline te maken met antisemitisme. Acht op de tien Joden zeggen dat het antisemitisme de afgelopen jaren is toegenomen en 76 % vermijdt om in het openbaar dingen te dragen of te tonen waardoor zij als Joden kunnen worden herkend.

1.1 Toename van antisemitisme sinds de aanvallen van Hamas op 7 oktober 2023

De situatie voor Joden in de EU en wereldwijd is dramatisch verslechterd sinds de terroristische aanslagen van Hamas⁸ op Israëlische burgers op 7 oktober 2023 en de daaruit voortvloeiende oorlog en humanitaire crisis in Gaza. Deze meedogenloze aanvallen, waarbij die dag 1 125 mensen werden vermoord, waaronder veel EU-burgers, waren de dodelijkste sinds de Shoah. In eerste instantie werden er 251 mensen gegijzeld; 101 gijzelaars worden nog steeds in Gaza vastgehouden⁹. De Commissie veroordeelde de aanvallen met klem en betuigde haar volledige solidariteit en steun aan Israël en zijn bevolking, en bevestigde nogmaals dat zij zich ten volle inzet voor de veiligheid van Israël¹⁰.

In haar verklaring één jaar na de tragische gebeurtenissen van 7 oktober heeft Commissievoorzitter Von der Leyen duidelijk gemaakt dat de terreurdaden van Hamas, die niet alleen immens leed hebben toegebracht aan de bevolking van Israël, maar ook aan onschuldige Palestijnen, niet te rechtvaardigen zijn. Zij benadrukte dat de Europese Unie solidair is met alle onschuldige mensen wier leven sinds die noodlottige dag compleet is verwoest, en deed een oproep om antisemitisme, waar het zich ook voordoet, collectief te bestrijden¹¹.

Het afgelopen jaar is Europa getuige geweest van een aanzienlijke toename van de hoeveelheid haatincidenten en geweld tegen Joden. De aanvallen van Hamas en de conflicten in het Midden-

⁴ [Werkdefinitie van antisemitisme van de IHRA](#).

⁵ [EU-strategie voor de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven](#).

⁶ Eurobarometer 484, "Perceptions of antisemitism", 2019.

⁷ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: "Jewish People's Experiences and Perceptions of Antisemitism"](#).

⁸ Hamas staat sinds 2003 op de EU-lijst van terroristische organisaties.

⁹ Op 7 oktober 2024.

¹⁰ Zie de Conclusies van de Europese Raad van 27 juni 2024. Tegelijkertijd veroordeelde de Commissie de toenemende humanitaire crisis in Gaza en het feit dat veel burgers, met name kinderen en vrouwen, om het leven zijn gekomen als gevolg van de reactie van Israël op de meedogenloze terreur van Hamas. Naar aanleiding hiervan is de humanitaire hulp van de EU aan deze bevolkingsgroepen opgevoerd; daarnaast wordt er gewerkt aan een veel uitgebreider meerjarig pakket ter ondersteuning van een doeltreffende Palestijnse Autoriteit.

¹¹ [Verklaring van 7 oktober 2023 \(europa.eu\)](#).

Oosten hebben geleid tot een mate van antisemitisme¹² die ongekend is sinds de oprichting van de EU. Daarbij gaat het onder meer om het gooien van brandbommen naar Joodse gebouwen, zoals synagogen, en fysieke aanvallen op Joodse personen, woningen, restaurants en winkels. In heel Europa zijn Holocaust-monumenten beklad met valse vergelijkingen tussen Joden en nazi's, waardoor de Shoah werd gebagatelliseerd. De Commissie veroordeelt dit soort verachtelijke daden in de krachtigste bewoordingen.

In Frankrijk, dat de grootste Joodse gemeenschap in Europa heeft, deed zich na 7 oktober een explosie aan geregistreerde antisemitische incidenten voor. Met in totaal 1 676 incidenten in 2023 (4,5 incidenten per dag) was er sprake van een verdrievoudiging ten opzichte van het jaar daarvoor¹³. In Nederland was sprake van een verachtvoudiging¹⁴ van het aantal geregistreerde¹⁵ incidenten. In Oostenrijk zijn de incidenten in de laatste maanden van 2023 verviervoudigd¹⁶. In Duitsland was een derde van de door de federale recherche geregistreerde haatincidenten antisemitisch van aard¹⁷, wat betekent dat de Joodse gemeenschap, die slechts ongeveer 0,25 % van de bevolking uitmaakt, onevenredig werd getroffen.

Er was ook sprake van intimidatie en aanvallen gericht tegen Joodse studenten en personeel aan universiteiten¹⁸. In een verslag van de Europese Unie van Joodse studenten (EJUS) werd melding gemaakt van een aanzienlijke toename van antisemitische incidenten op Europese universiteiten sinds 7 oktober¹⁹. Volgens het verslag voelen Joodse studenten zich onveilig en wordt hun recht op toegang tot onderwijs door intimidatie en aanvallen aanzienlijk beperkt.

Het antisemitisme op socialemediaplatforms is na 7 oktober 2023 aanzienlijk toegenomen, wat tot radicalisering heeft geleid. Uit onderzoek van het Institute for Strategic Dialogue²⁰ dat in februari 2024 werd gepubliceerd, blijkt dat het aantal antisemitische opmerkingen en berichten en het aantal online bedreigingen van Joodse gemeenschappen sterk is toegenomen. Uit een beleidsnota in opdracht van de Europese Commissie bleek dat het aantal haatzaaiende uitlatingen na 7 oktober 2023 op Reddit met 7 % was gestegen en op X met 10 %. Een willekeurige steekproef van de uitlatingen liet zien dat ongeveer 45 % antisemitisch van aard was; 15 % hield verband met moslimhaat²¹.

1.2 Reactie van de Europese Commissie

Naar aanleiding van de alarmerende toename van het aantal antisemitische uitingen, zowel in het openbaar als online, heeft de Commissie duidelijk gemaakt dat zij achter de Joodse gemeenschappen staat, binnen en buiten Europa. De Commissie heeft in de mededeling “Geen plaats voor haat: een verenigd Europa tegen haat”²² opgeroepen tot een gezamenlijke inspanning om de toename van haat, en met name antisemitisme en moslimhaat, te bestrijden. De Commissie veroordeelt alle uitingen van

¹² Institute for Jewish Policy Research: [“Antisemitism in the aftermath of October 7: What do the data tell us, and what more do we still need to know?”](#) | JPR, 1 oktober 2024.

¹³ [Service de Protection de la Communauté Juive \(SPCJ\)](#).

¹⁴ [Centrum Informatie en Documentatie Israël](#).

¹⁵ Volgens de derde FRA-enquête over discriminatie en haatmisdrijven tegen Joden wordt slechts 11 % van het totale aantal gevallen van antisemitische discriminatie door Joden gemeld, zodat de gemelde incidenten slechts de top van de ijsberg zijn. Niet alle EU-lidstaten registreren antisemitische incidenten afzonderlijk.

¹⁶ [“Antisemitic cases 2023 in Austria”](#)

¹⁷ [“Politisch motivierte Kriminalität in Deutschland erreicht neuen Höchststand”](#).

¹⁸ [“European Jewish Congress calls on Europe’s university rectors to protect Jewish students”](#).

¹⁹ [“The rise of antisemitism at European Universities as a result of the 7 October Massacre”](#), 1 februari 2024. Toename van het aantal gemelde incidenten: vandalisme (19,5 %); cyberpesten (19,5 %); aanzetten tot geweld, discriminatie en uitsluiting (28,3 %); verbale intimidatie, laster en fysiek geweld (32,7 %).

²⁰ [Institute for Strategic Dialogue, “Rise in antisemitism on both mainstream and fringe social media platforms following Hamas’ terrorist attack”](#), 7 februari 2024.

²¹ [“Ecosystems of hate speech online in the EU related to the Israel-Hamas conflict”](#), 2024.

²² [Mededeling “Geen plaats voor haat: een Europa verenigd tegen haat”](#) | Europese Commissie, 6 december 2023.

antisemitisme en elke vorm van haat, onverdraagzaamheid, racisme en vreemdelingenhaat, in de krachtigste bewoordingen.

Volgens de definitie van de IHRA kan kritiek op Israël, net zoals de kritiek op enig ander land, niet als antisemitisch worden beschouwd. Oproepen om Joden te doden of kwaad te doen, stereotiepe kwaadsprekerij over de macht van Joden en het gezamenlijk verantwoordelijk houden van Joden voor het optreden van de staat Israël behoren echter wel tot de vele vormen van antisemitisme die in de definitie zijn opgenomen. Dergelijke kwaadsprekerij valt dagelijks in de EU waar te nemen.

Antisemitische handelingen zijn strafbaar wanneer dat wettelijk is vastgelegd; in die gevallen moeten zij worden vervolgd. Op EU-niveau biedt het kaderbesluit betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht een sterk rechtskader voor de bestrijding van antisemitische haatmisdrijven en haatzaaiende uitlatingen. De Commissie blijft de lidstaten aanmoedigen antisemitische haatmisdrijven en haatzaaiende uitlatingen te vervolgen uitgaande van deze gemeenschappelijke wettelijke bepalingen. Zij is eveneens vastbesloten de vrijheid van meningsuiting te verdedigen en benadrukt dat bij het identificeren van antisemitische incidenten de nodige zorgvuldigheid moet worden betracht om ervoor te zorgen dat de vrijheid van meningsuiting voor iedereen wordt beschermd.

Het afgelopen jaar heeft de Commissie haar inspanningen opgevoerd. Zij toonde haar solidariteit met bezoeken aan Joodse gemeenschappen²³ en tijdens openbare evenementen²⁴. Tijdens de viering van Euro-Chanoeka in december 2023 was voorzitter Von der Leyen duidelijk: *“Er is geen rechtvaardiging voor het toenemende antisemitisme. Geen oorlog, geen politiek argument kan dit rechtvaardigen. Vrijheid van meningsuiting, vrijheid van eredienst en vrijheid van angst — deze moeten te allen tijde, onder alle omstandigheden en voor alle mensen gewaarborgd zijn”*²⁵.

De Commissie heeft de uitvoering van de EU-strategie versneld, financiering beschikbaar gesteld voor de beveiliging van Joodse gebouwen, samengewerkt met Europol en nationale rechtshandavingsinstanties om de enorme hoeveelheid terroristische en extremistische inhoud die sinds de aanvallen online circuleert, aan te pakken, en is begonnen met de oprichting van een netwerk om antisemitisme online aan te pakken. De Commissie heeft er ook op gehamerd dat de nationale autoriteiten gevallen van vermoedelijke door haat ingegeven misdrijven of uitlatingen moeten onderzoeken, vervolgen en berechten, met inbegrip van het publiekelijk vergoelijken, ontkennen of verregaand bagatelliseren van de Holocaust²⁶.

2. BESTRIJDING EN PREVENTIE VAN ALLE VORMEN VAN ANTISEMITISME

Dit voortgangsverslag volgt de structuur van de EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven en laat zien hoe de in het kader van elke pijler beoogde initiatieven tot dusver zijn uitgevoerd. In de bijlage wordt een overzicht geboden van de stand van zaken voor elke actie van de strategie.

²³ Vicevoorzitter Schinas heeft er nadrukkelijk voor gekozen om Joodse gemeenschappen in de EU te bezoeken, onder meer in Griekenland, Frankrijk, Duitsland en België, alsook gemeenschappen buiten de EU, zoals op zijn reis naar Australië en Brazilië.

²⁴ De coördinator van de Commissie voor de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven hield bijvoorbeeld op 10 december 2023 een toespraak tijdens de demonstratie tegen antisemitisme in Brussel.

²⁵ [Toespraak van de voorzitter tijdens de viering van Euro-Chanukah](#), 10 december 2023, Brussel.

²⁶ [Mededeling “Geen plaats voor haat: een Europa verenigd tegen haat” | Europese Commissie](#), 6 december 2023.

2.1 De bestrijding van antisemitisme op alle beleidsterreinen en de inzet van EU-middelen

De Commissie bevordert een EU-brede dialoog met de lidstaten en maatschappelijke organisaties om de ontwikkeling en uitvoering van nationale strategieën te ondersteunen, waar mogelijk antisemitische incidenten te voorkomen en er snel op te reageren, en de communicatiekanalen tussen Joodse gemeenschappen en nationale autoriteiten te verbeteren. Daartoe brengt de werkgroep van de Commissie voor de uitvoering van de EU-strategie inzake antisemitisme²⁷ tweemaal per jaar de lidstaten en vertegenwoordigers van Joodse organisaties en gemeenschappen bijeen. Daarnaast organiseert de Commissie driemaandelijks rondetafelgesprekken met in Brussel gevestigde internationale Joodse overkoepelende organisaties, waar de aanpak van antisemitisme wordt besproken.

Zweden: de in januari 2023 opgerichte taskforce van de regering voor het Joodse leven in Zweden voert overleg over preventieve maatregelen en initiatieven om het makkelijker te maken als Jood te leven en antisemitisme in Zweden te voorkomen en te bestrijden. De taskforce bestaat uit staatssecretarissen van zes ministeries en staat onder leiding van de staatssecretaris van de minister-president. De Zweedse politie en Joodse maatschappelijke organisaties zoals het Forum voor levende geschiedenis (Forum för levande historia) werken ook samen met de taskforce.

Bovendien heeft de Commissie op 16 en 17 november 2022 in Brussel het allereerste “Forum van het maatschappelijk middenveld over de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven”²⁸ georganiseerd, waar meer dan 200 vertegenwoordigers van Joodse en andere maatschappelijke organisaties bijeenkwamen om de uitdagingen bij de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven te bespreken.

De EU-strategie heeft tot doel de bestrijding van antisemitisme onderdeel te maken van alle relevante beleidsterreinen. In het kader van de strategie worden de lidstaten aangemoedigd hetzelfde te doen door nationale strategieën tegen antisemitisme vast te stellen of specifieke maatregelen op te nemen in hun nationale actieplannen tegen racisme. Daarnaast heeft de Commissie de lidstaten aangemoedigd speciale gezanten of nationale coördinatoren voor de bestrijding van antisemitisme aan te wijzen en de niet-bindende werkdefinitie van antisemitisme van de IHRA over te nemen en te gebruiken.

Naar aanleiding van de vaststelling van de EU-strategie:

- hebben 23 lidstaten nationale strategieën voor de bestrijding van antisemitisme ontwikkeld. Hiervan hebben 14 lidstaten een permanente strategie voor de bestrijding van antisemitisme ontwikkeld en hebben 9 lidstaten specifieke maatregelen opgenomen in bredere strategieën tegen racisme, extremisme of ter bevordering van de mensenrechten;
- 20 lidstaten hebben een speciale gezant of nationale coördinator voor de bestrijding van antisemitisme aangewezen;
- 25 lidstaten hebben de werkdefinitie van antisemitisme van de IHRA overgenomen en/of onderschreven.

²⁷ [Aspecten van de uitvoering van de EU-strategie zijn besproken tijdens vergaderingen van de werkgroep op 14 en 15 december 2021 in Brussel, 1 en 2 juni 2022 in Brussel, 6 en 7 december 2022 in Den Haag, 2 tot en met 4 mei 2023 in Boekarest en op 22 en 23 januari 2024 in Brussel.](#)

²⁸ [Forum van het maatschappelijk middenveld over de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven.](#)

De Commissie is ingenomen met de ontwikkeling van de nationale strategieën en actieplannen, die blijk geven van een grote inzet om de toenemende dreiging van antisemitisme in heel Europa aan te pakken. Meer dan de helft van de lidstaten heeft afzonderlijke strategieën vastgesteld die specifiek gericht zijn op de aanpak van antisemitisme, vaak met een aanzienlijk aantal specifieke maatregelen. Andere hebben strategieën tegen antisemitisme vastgesteld die onderdeel vormen van bredere strategieën ter bestrijding van racisme of extremisme of ter bevordering van de mensenrechten. In deze gevallen kunnen de maatregelen ter bestrijding van antisemitisme in reikwijdte en ambitieniveau verschillen. Sommige van deze strategieën bevatten specifieke onderdelen betreffende de bestrijding van antisemitisme, waardoor ze qua reikwijdte en ambitie vergelijkbaar zijn met de afzonderlijke strategieën tegen antisemitisme. In andere strategieën wordt antisemitisme alleen genoemd als onderdeel van algemene maatregelen ter bestrijding van alle vormen van racisme, haat en vreemdelingenhaat, met minder aandacht voor de specifieke uitdagingen die antisemitisme met zich meebrengt.

Tabel 1: vooruitgang in de EU-lidstaten bij het nemen van maatregelen ter bestrijding van antisemitisme

Lidstaat	1. Strategie is een afzonderlijk(e) strategie/actieplan tegen antisemitisme	2. Maatregelen tegen antisemitisme zijn opgenomen in het nationale actieplan tegen racisme	3. Definitie van de IHRA overgenomen/onders chreven	4. Speciale gezant benoemd
AT	X		X	X
BE			X	X
BG	X		X	X
CY		X	X	
CZ		X	X	X
DE	X		X	X
DK	X		X	X
EE	X		X	X
EL		X	X	X
ES	X		X	X
FI		X	X	
FR		X	X	X
HR		X	X	X
HU	X		X	X
IE		X		X
IT	X		X	X
LT			X	X
LU	X		X ²⁹	X
LV	X		X	
MT				
NL	X		X	X
PL			X	
PT		X	X	X
RO	X		X	X
SE	X ³⁰		X	X
SI	X		X ³¹	
SK		X	X	

²⁹ Luxemburg heeft de definitie van antisemitisme van de IHRA overgenomen zonder de elf voorbeelden.

³⁰ Het Zweedse actieprogramma voor de bestrijding van antisemitisme vormt een aanvulling op het in 2016 vastgestelde nationale plan tegen racisme, soortgelijke vormen van vijandigheid en haatmisdrijven.

³¹ Slovenië heeft de definitie van antisemitisme van de IHRA overgenomen zonder de elf voorbeelden.

Totaal	14	9	25	20
---------------	-----------	----------	-----------	-----------

De tabel is gebaseerd op informatie die de EU-lidstaten aan de Commissie hebben verstrekt.

Joodse organisaties hebben zich ingenomen getoond met de nationale strategieën voor de bestrijding van antisemitisme en met de toezeggingen die veel landen hebben gedaan tijdens het Internationaal Forum in Malmö over de herdenking van de Holocaust en de bestrijding van antisemitisme in oktober 2021³². In mei 2023 presenteerde het Joods Wereldcongres een beoordeling van de vooruitgang die is geboekt na de toezeggingen van Malmö, waaronder met de nationale strategieën. Hieruit bleek dat de toezeggingen slechts gedeeltelijk waren uitgevoerd en dat follow-upmechanismen van cruciaal belang zijn. Het verslag liet ook zien dat er discrepanties bestaan tussen de verwachtingen van de Joodse gemeenschappen en de acties van regeringen³³.

Deze beoordeling komt overeen met de gegevens van de FRA-enquête van 2023³⁴, volgens welke Joodse mensen meer inspanningen van overheden verwachten om antisemitisme te bestrijden. Slechts 18 % van de Joden is (enigszins) tevreden over de inspanningen van de overheid om antisemitisme te bestrijden en slechts 23 % met de inspanningen om “het Joodse leven te bevorderen”. Zij zijn het meest tevreden over de “openbare herdenking van de Holocaust” door de overheid (47 %), “de respons op de veiligheidsbehoeften van de Joodse gemeenschap” (32 %), “de opname van de Holocaust als thema in het onderwijs” en “de positieve aandacht voor de Joodse cultuur en het Joodse erfgoed” (beide 28 %).

De uitvoering van de EU-strategie is een gemeenschappelijk streven van de hele Commissie en daarom worden de acties gefinancierd uit een groot aantal financieringsprogramma's van de EU³⁵, zoals het programma Burgers, gelijkheid, rechten en waarden (CERV), het programma Justitie, Horizon Europa, Creatief Europa, Erasmus+, het Fonds voor interne veiligheid, de cohesiefondsen, het instrument voor nabuurschapsbeleid, ontwikkeling en internationale samenwerking (NDICI) en het instrument voor pretoetredingssteun (IPA). Deze inspanningen worden verder ondersteund met het instrument voor technische ondersteuning van de Europese Commissie, dat de lidstaten bijstand op maat biedt bij hun strijd tegen racisme en antisemitisme³⁶.

Met name werd meer financiering uit het CERV-programma ingezet om nieuwe instrumenten en netwerken op alle niveaus te ondersteunen. De financiering voor projecten ter bestrijding van antisemitisme ging van ongeveer 5,2 miljoen EUR in 2021 naar 6 miljoen EUR in 2022 en 11 miljoen EUR in 2023. In de loop van deze drie jaar werden er 61 projecten gefinancierd voor gemiddeld 360 000 EUR per project. Sommige projecten ter bestrijding van antisemitisme kunnen ook dienen om racisme en andere vormen van onverdraagzaamheid aan te pakken en de herdenking van de Holocaust te bevorderen. De Commissie verleent structurele steun aan de Europese Unie van Joodse studenten en het netwerk “Facing Facts” onder leiding van CEJI (A Jewish Contribution to an Inclusive Europe) als kaderpartners voor de bestrijding van antisemitisme en andere vormen van haat.

³² [“Pledges presented at the Malmö International Forum on Holocaust Remembrance and Combating Antisemitism”, 13 oktober 2021.](#)

³³ [WJC: An assessment after 17 months, 2023.](#)

³⁴ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: “Jewish People’s Experiences and Perceptions of Antisemitism”, 2023.](#)

³⁵ Op grond van het huidige meerjarig financieel kader voor de periode 2021-2027.

³⁶ Instrument voor technische ondersteuning.

2.2 Antisemitische haatzaaiende uitingen en haatmisdrijven bestrijden

Het kaderbesluit van de Raad betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht³⁷ biedt een sterk rechtskader voor de bestrijding van antisemitische haatmisdrijven en haatzaaiende uitingen, met inbegrip van het publiekelijk vergoelijken, ontkennen of verregaand bagatelliseren van de Holocaust op een wijze die kan aanzetten tot geweld of haat.

De Commissie heeft stappen ondernomen om de volledige en correcte omzetting van het kaderbesluit te waarborgen en heeft tussen oktober 2020 en augustus 2024 13 inbreukprocedures ingeleid tegen lidstaten wegens onvolledige of onjuiste omzetting. Als gevolg hiervan hebben zes van deze lidstaten hun wetgeving volledig in overeenstemming gebracht met het kaderbesluit, waarna de zaken werden afgesloten. Andere lidstaten hebben vooruitgang geboekt en hun wetgeving gewijzigd. De Commissie zal zich blijven inspannen om de volledige uitvoering ervan te waarborgen³⁸.

Om het rechtskader in de hele EU te versterken, heeft de Commissie op 9 december 2021 een mededeling vastgesteld over “Een inclusiever en beschermender Europa: uitbreiding van de lijst van EU-misdrijven tot haatzaaiende uitingen en haatmisdrijven”, die tot doel heeft een besluit van de Raad tot stand te brengen waarbij de lijst van “EU-misdrijven” in artikel 83 VWEU wordt uitgebreid tot haatmisdrijven en haatzaaiende uitingen³⁹. De Raad heeft dit besluit tot nu toe niet vastgesteld.

Duitsland: de vervolging van incidenten is van cruciaal belang. In Duitsland hebben de meeste deelstaten bij het Openbaar Ministerie coördinatoren op het gebied van antisemitisme benoemd, die een belangrijke verantwoordelijkheid hebben voor het vervolgen van antisemitische misdrijven. Bovendien hebben zij de opdracht de toepassing van de wet bij de behandeling van antisemitische misdrijven te standaardiseren, ervoor te zorgen dat parketten met elkaar overleggen en hun onderzoeken coördineren, en gespecialiseerde opleidingen op dit gebied te organiseren.

Het percentage Joden dat in de twaalf maanden voorafgaand aan de FRA-enquête te maken kreeg met antisemitische intimidatie, steeg van 31 % in 2018 tot 37 % in 2023. In de twaalf maanden voorafgaand aan de enquête van 2023 had 4 % van de Joodse mensen te maken met door antisemitisme gemotiveerde fysieke aanvallen, tegen 2 % in 2018⁴⁰.

Met de gezamenlijke mededeling “Geen plaats voor haat: een verenigd Europa tegen haat” van 6 december 2023 hebben de Commissie en de hoge vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid hun inspanningen opgevoerd om haat in al zijn vormen te bestrijden. Als vervolg hierop organiseerde de Commissie in april en mei 2024 een Europees burgerpanel over de bestrijding van haat in de samenleving om de onderliggende oorzaken van haat, zoals antisemitisme, te onderzoeken en concrete aanbevelingen voor EU-maatregelen te formuleren⁴¹.

³⁷ [Kaderbesluit 2008/913/JBZ van de Raad van 28 november 2008 betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht](#).

³⁸ Er lopen momenteel procedures tegen Bulgarije, Estland, Finland, Hongarije, Nederland, Polen en Zweden. Tegen België, Duitsland, Griekenland, Litouwen, Luxemburg en Roemenië werden procedures gestart, maar die zijn afgesloten nadat deze lidstaten hun wetgeving hadden hervormd om aan het kaderbesluit te voldoen.

³⁹ [Uitbreiding van de lijst van EU-misdrijven tot haatzaaiende uitingen en haatmisdrijven](#).

⁴⁰ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: “Jewish People’s Experiences and Perceptions of Antisemitism”, 2023](#).

⁴¹ [Definitieve aanbevelingen van het Europees burgerpanel over de aanpak van haat in de samenleving](#), 20 mei 2024.

Op 12 juli 2023 heeft de Commissie een voorstel aangenomen voor de herziening van de richtlijn slachtofferrechten⁴², dat tot doel heeft de rechten van alle slachtoffers van misdrijven in de EU, met inbegrip van slachtoffers van antisemitische haatmisdrijven, verder te versterken. Tijdens de bijeenkomst van het EU-platform voor de rechten van slachtoffers van 6 maart 2024 is speciale aandacht besteed aan slachtoffers van antisemitische haatmisdrijven⁴³.

Antisemitische haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven moeten doeltreffend worden vervolgd en de daders moeten worden veroordeeld. De “Groep op hoog niveau voor de bestrijding van haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven” van de Commissie⁴⁴ biedt richtsnoeren en bevordert normen en goede praktijken op het gebied van gegevensverzameling, opleiding en ondersteuning van slachtoffers van haatmisdrijven, en besteedt ook bijzondere aandacht aan antisemitisme.

Via het programma Justitie ondersteunt de Commissie het Europees netwerk voor justitiële opleiding (ENJO) met een exploitatiesubsidie, onder meer voor de organisatie van seminars over non-discriminatie en de bestrijding van antisemitisme⁴⁵. De ontwikkeling van opleidingscursussen en -materiaal ter ondersteuning van rechtsbeoefenaars bij het herkennen en vervolgen van antisemitisme, is een van de prioriteiten van de jaarlijkse oproep tot het indienen van subsidievoorstellen voor acties in het kader van het programma Justitie.

Het Agentschap van de Europese Unie voor opleiding op het gebied van rechtshandhaving (Cepol) heeft tot doel een op grondrechten gebaseerde gemeenschappelijke rechtshandavingcultuur te bevorderen. Het ontwikkelt momenteel een erkende opleiding over grondrechten voor rechtshandavingsfunctionarissen in de EU, onder meer over de bestrijding van antisemitisme.

Het Cepol heeft tijdens een seminar van 8 en 9 februari 2024 specifiek aandacht besteed aan de gevolgen van de aanvallen van 7 oktober voor de interne veiligheidssituatie in de EU vanuit het oogpunt van antisemitisme en moslimhaat. Het werkt ook nauw samen met het Europees Joods Congres om regelmatig webinars over antisemitisme te organiseren. Daarnaast hebben de Commissie en het Cepol op 25 april 2024 samen een conferentie georganiseerd over haatmisdrijven en haatzaaiende uitlatingen, waarna de werkgroepen voor haatmisdrijven een bijeenkomst hielden in het kader van de door de Commissie geleide groep op hoog niveau voor de bestrijding van haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven.

België: om de registratie van antisemitische incidenten te verbeteren, heeft België de toepasselijke instructies herzien om het mogelijk te maken een “antisemitisch” motief te vermelden bij het registreren van discriminatie en haatmisdrijven. De op 22 april 2024 gepubliceerde instructies bevatten ook richtsnoeren met specifieke indicatoren om antisemitisme te identificeren. Dit zal nauwkeurigere cijfers over antisemitische misdrijven opleveren en gericht beleid inzake antisemitisme mogelijk maken.

Om antisemitisme doeltreffend te kunnen bestrijden, moet het goed worden gemonitord. Daartoe heeft Oostenrijk in mei 2021 de Europese conferentie over antisemitisme opgezet, samen met een “groep voortrekkers” van inmiddels 15 lidstaten die de “Verklaring van Wenen over het versterken van de samenwerking bij de bestrijding van antisemitisme en het aanmoedigen van de melding van

⁴² [Voorstel voor een richtlijn tot wijziging van de richtlijn slachtofferrechten van 2012.](#)

⁴³ [EU-platform voor de rechten van slachtoffers.](#)

⁴⁴ [Bestrijding van haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven — Europese Commissie \(europa.eu\).](#)

⁴⁵ Een van de vlaggenschipactiviteiten van het Europees netwerk voor justitiële opleiding, uitgevoerd in samenwerking met het Herdenkingscentrum en Museum Auschwitz-Birkenau, is het jaarlijkse seminar over antisemitisme en haatmisdrijven in Krakau en Oświęcim (Auschwitz). Opleidingsmateriaal over discriminatiebestrijding, met inbegrip van antisemitisme, is beschikbaar op het Europees opleidingsplatform.

antisemitische incidenten” hebben ondertekend⁴⁶. Met de steun van het FRA streven de ondertekenaars van de Verklaring van Wenen ernaar een gemeenschappelijke methode te ontwikkelen voor het kwantificeren en kwalificeren van antisemitische incidenten. Via het CERV-programma ondersteunt de Commissie het Europees netwerk voor de monitoring van antisemitisme⁴⁷, dat maatschappelijke organisaties samenbrengt die antisemitische incidenten monitoren uitgaande van de definitie van antisemitisme van de IHRA en bijdragen aan de ontwikkeling van de gemeenschappelijke methode.

2.3 Bestrijding van antisemitisme online

Antisemitisme is op het internet wijdverbreid. 91 % van de Joden beschouwt “antisemitische inhoud op het internet en op sociale media” als een van de meest problematische vormen van antisemitisme. 90 % van de Joodse mensen heeft zelf online te maken gehad met antisemitisme. Het percentage Joden dat in de twaalf maanden voorafgaand aan de FRA-enquête online te maken kreeg met antisemitische intimidatie, steeg van 26 % in 2018 tot 32 % in 2023⁴⁸.

In de maanden na de aanslagen van 7 oktober 2023 hebben onlineplatforms de verspreiding van haatzaaiende uitslatingen⁴⁹, gewelddadig extremisme en terroristische inhoud gefaciliteerd en versterkt. Ontkenning en verdraaiing van de gebeurtenissen van 7 oktober is online een wijdverbreid verschijnsel geworden, met inbegrip van antisemitische samenzweringstheorieën, desinformatie, ontkenning en verdraaiing van de Holocaust, en van de bewering dat de daders eigenlijk slachtoffers zijn tot de verheerlijking van terrorisme en oproepen tot aanvallen op Israël en Joden⁵⁰.

Als eerste regio ter wereld heeft de Europese Unie in 2022 een wettelijk kader vastgesteld voor de wijze waarop platforms in de EU mogen opereren. De digitale dienstenverordening⁵¹, die sinds 17 februari 2024 van kracht is, bevat nieuwe verplichtingen voor onlineplatforms om op te treden tegen illegale inhoud, waaronder antisemitische haatzaaiende uitslatingen. De verordening schept duidelijke en geharmoniseerde verplichtingen voor onlineplatforms om meldings- en actiemechanismen op te zetten en toe te passen, transparant te zijn en tijdig verslag uit te brengen over hun manier van inhoudsmoderatie. Onlineplatforms en onlinezoekmachines met meer dan 45 miljoen gebruikers in de EU moeten ook de risico's die verband houden met het gebruik van hun dienst, bijvoorbeeld de verspreiding van antisemitische inhoud, beoordelen en beperken. De Commissie heeft ook rechtstreekse handhavingsbevoegdheden ten aanzien van deze ondernemingen en kan hen een boete opleggen als zij de desbetreffende bepalingen niet naleven of voorlopige maatregelen opleggen⁵². In dit verband heeft de Commissie platforms verzoeken om inlichtingen gestuurd met betrekking tot de verspreiding van illegale inhoud betreffende de terroristische aanvallen van Hamas op Israël en heeft zij een formele procedure ingeleid tegen X over deze kwestie⁵³.

⁴⁶ De [Verklaring van Wenen](#) is ondertekend door Oostenrijk, Tsjechië, Duitsland, Denemarken, Estland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Kroatië, Hongarije, Italië, Luxemburg, Nederland, Roemenië en Slowakije.

⁴⁷ Het [Europees netwerk voor de monitoring van antisemitisme](#) is in april 2024 van start gegaan.

⁴⁸ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: “Jewish People’s Experiences and Perceptions of Antisemitism”, 2023.](#)

⁴⁹ De Commissie is het eens met [de beoordeling van Meta, dat van mening is dat de term “zionist” wordt gebruikt om op verkapte wijze haatzaaiende uitslatingen te doen](#). Meta zal inhoud verwijderen wanneer daarin ontmenselijkende vergelijkingen met “zionisten” worden gemaakt, wordt opgeroepen tot geweld of hun bestaan wordt ontkend, op grond van het feit dat “zionist” in die gevallen vaak verwijst naar Joodse of Israëlische mensen.

⁵⁰ [“Rise in antisemitism on both mainstream and fringe social media platforms following Hamas’ terrorist attack”](#), Institute for Strategic Dialogue, 7 februari 2024.

⁵¹ [Verordening digitale diensten](#)

⁵² [Vragen en antwoorden over de digitale dienstenverordening.](#)

⁵³ [Toezicht op de aangewezen zeer grote onlineplatforms en zoekmachines in het kader van de digitale dienstenverordening.](#)

Oostenrijk: als reactie op de aanvallen van Hamas van 7 oktober 2023 heeft Oostenrijk op 18 maart 2024 een pakket maatregelen tegen antisemitisme en antisemitische desinformatie in de digitale ruimte aangenomen. Dit pakket voorziet in 16 nieuwe maatregelen ter bevordering van de samenwerking tussen de federale regering en de zeer grote internetplatforms en zoekmachines en draagt bij aan een correcte uitvoering van de digitaledienstenverordening.

Een versterkte gedragscode voor de bestrijding van illegale haatzaaiende uitlatingen op het internet moet ervoor zorgen dat haatzaaiende uitlatingen worden aangepakt *voordat* zij viraal gaan. De herziene gedragscode zal worden aangemerkt als gedragscode in de zin van artikel 45 van de digitaledienstenverordening. Dit betekent dat de nieuwe gedragscode niet alleen ambitieuze vrijwillige verbintenissen zal bevatten, maar ook zal worden erkend als een instrument voor risicobeperking in het kader van de digitaledienstenverordening. De Commissie treft momenteel voorbereidingen om de financiering ter ondersteuning van de uitvoering van de gedragscode met nog eens 2,2 miljoen EUR te verhogen, waaronder de ondersteuning van een netwerk van organisaties die gespecialiseerd zijn in antisemitisme. Daarnaast is de Commissie begonnen met de voorbereidingen voor een hackathon, die bedoeld is om nieuwe manieren te vinden om antisemitisme online te bestrijden en een uitgebreide gegevensanalyse uit te voeren om beter te begrijpen hoe antisemitisme zich online verspreidt.

De versterkte praktijkcode betreffende desinformatie werd op 16 juni 2022 gepresenteerd⁵⁴. De code heeft tot doel de risico's van online-desinformatie, waaronder door antisemitisme gemotiveerde desinformatie, te beperken in het kader van de digitaledienstenverordening. Na de aanvallen van 7 oktober heeft het Europees Waarnemingscentrum voor digitale media (EDMO) een analyse gemaakt van de desinformatie over het conflict⁵⁵ en heeft het de ontwikkelingen rond antisemitische en andere uitingen actief gevolgd in zijn maandelijkse factcheckingbulletins.

Nederland: in Nederland zijn de nationale coördinator antisemitismebestrijding (NCAB) en webwinkel Bol.com op 8 november 2022 een initiatief gestart dat, in aanvulling op het strafrecht, beoogt met een betere en efficiëntere aanpak te voorkomen dat antisemitisch materiaal online te koop is. Het doel is het verdienmodel achter antisemitisme en samenzweringstheorieën aan te pakken en kennis en ervaring met andere bedrijven te delen. Amazon heeft zich in juni 2024 bij het initiatief aangesloten.

Op 12 december 2023, in de aanloop naar de Europese verkiezingen van 2024, heeft de Europese Commissie het pakket ter verdediging van de democratie aangenomen⁵⁶. Een belangrijk onderdeel van dit pakket is een wetgevingsvoorstel, dat momenteel door de medewetgevers wordt besproken, dat tot doel heeft op de interne markt geharmoniseerde transparantievereisten in te voeren voor belangenvertegenwoordiging namens derde landen die tot doel heeft beleid, besluitvormingprocessen en de democratische ruimte te beïnvloeden. De verordening betreffende transparantie en gerichte politieke reclame is op 11 maart 2024 vastgesteld⁵⁷. In het kader van het actieplan tegen desinformatie wordt er bijzondere aandacht besteed aan antisemitisme, onder meer via de East StratCom Task Force⁵⁸ en EUvsDisinfo⁵⁹.

⁵⁴ [De praktijkcode betreffende desinformatie van 2022](#).

⁵⁵ [EDMO, "Preliminary analysis of the Israel/Hamas conflict-related disinformation"](#).

⁵⁶ [Pakket voor de verdediging van de democratie](#).

⁵⁷ [Verordening betreffende transparantie en gerichte politieke reclame](#).

⁵⁸ [East Stratcom Task Force](#).

Luxemburg: sinds 2008 ontvangt de BEE SECURE Stopline in Luxemburg meldingen over illegale online-inhoud, waaronder antisemitische berichten. Om haatzaaiende uitlatingen op het internet aan te pakken, beslissen de openbaar aanklager en de politie samen of het nodig is een onderzoek in te stellen. In sommige gevallen wordt de vermeende dader de mogelijkheid geboden om deel te nemen aan een cursus “dialogoog in plaats van haat”, waarbij hij/zij wordt gewezen op de schadelijke gevolgen van zijn/haar haatzaaiende uitlatingen. Strafbare feiten die verband houden met haatzaaiende uitlatingen kunnen echter ook tot gevangenisstraf leiden.

In het kader van de strategie voor een beter internet voor kinderen (BIK+) cofinanciert de EU centra voor een veiliger internet die met hun hulplijnen het publiek, en met name kinderen, bijstaan wanneer zij met schadelijke en illegale inhoud worden geconfronteerd. Deze meldpunten kunnen op grond van de digitaledienstenverordening de status van “betrouwbare flagger” krijgen, waardoor platforms verplicht worden hun meldingen van illegale inhoud onverwijld met voorrang te behandelen. Zij behandelen voornamelijk meldingen die betrekking hebben op materiaal met seksueel misbruik van kinderen, maar op grond van nationale regelingen verwerken sommige ook meldingen van racistische en xenofobe haatzaaiende uitlatingen, waaronder antisemitische uitlatingen.

2.4 Antisemitische discriminatie bestrijden

Twee op de tien Joodse mensen in Europa hebben op een of meer gebieden van hun dagelijks leven te maken gehad met discriminatie op grond van hun godsdienst of overtuiging. Discriminatie vanwege hun Joodse identiteit of godsdienst komt het vaakst voor in het onderwijs. Ongeveer vier op de tien Joden zijn op het werk of op school “zelden” of “nooit” open over het feit dat ze Joods zijn, en respectievelijk 33 % en 41 % verbergt zelfs vaak hun Joodse identiteit op het werk en op school⁶⁰.

Op EU-niveau houdt de Commissie nauwlettend toezicht op de uitvoering van de richtlijn inzake rassengelijkheid en de richtlijn inzake gelijke behandeling in arbeid en beroep⁶¹. Op verzoek van de Europese Commissie heeft het Europees netwerk van juridische deskundigen op het gebied van gendergelijkheid en non-discriminatie een eerste verslag over “Het rechtskader ter bestrijding van antisemitisme in de EU” opgesteld, dat in maart 2024 is gepubliceerd⁶². Het biedt een vergelijkend overzicht van de wijze waarop de relevante rechtsinstrumenten van de EU in de 27 lidstaten zijn uitgevoerd en bevat aanbevelingen om de bescherming tegen antisemitische daden doeltreffender te maken.

Organen voor gelijke behandeling bevorderen non-discriminatie en inclusie en kunnen, mits zij beschikken over goed opgeleid personeel, een cruciale rol spelen bij de bestrijding van antisemitische discriminatie. De vaststelling in 2024 van de twee nieuwe EU-richtlijnen ter versterking van de nationale organen voor gelijke behandeling⁶³ is een belangrijke stap om de regels inzake discriminatie (onder meer op grond van ras of etnische afkomst en godsdienst of overtuiging) te helpen handhaven en slachtoffers beter te helpen om toegang tot de rechter te krijgen. Om de kennis van organen voor gelijke behandeling over antisemitisme te vergroten, hebben de Commissie en Equinet (het Europees netwerk van organen voor gelijke behandeling) een webinar voor hun personeel georganiseerd⁶⁴.

Om inclusieve werkplekken te creëren, organiseerde het door de EU gefinancierde EU-platform van diversiteitshandvesten, een webinar met specifieke aandacht voor antisemitisme, moslimhaat en racisme⁶⁵, met het doel de diversiteit op de werkvloer te bevorderen en discriminatie tegen te gaan.

De beschikbaarheid van voldoende en nauwkeurige gegevens over de gelijke behandeling van de Joodse bevolking in de EU blijft een uitdaging. De Eurobarometer over discriminatie in de EU⁶⁶ bevat ook gegevens over Joden en voorlichting over de Holocaust, maar niet voldoende om een volledig beeld te krijgen. In 2023 heeft Eurostat een taskforce Gelijkheid opgericht om de verzameling van gegevens over gelijke behandeling, onder meer op basis van ras of etnische afkomst, te verbeteren. De taskforce heeft tot doel richtsnoeren en aanbevelingen op te stellen om de vergelijkbaarheid van gegevens te verbeteren en voorstellen te doen voor het aanpakken van lacunes in de gegevensverzameling met betrekking tot verschillende etnische groepen, waaronder statistieken over antisemitisme en de Joodse bevolking.

⁶⁰ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: “Jewish People’s Experiences and Perceptions of Antisemitism”](#).

⁶¹ Uit hoofde van de [richtlijn rassengelijkheid](#) worden Joden in bepaalde levenssferen beschermd tegen discriminatie (waaronder intimidatie) op grond van “ras of etnische afkomst” en uit hoofde van de [richtlijn voor gelijke behandeling in arbeid en beroep](#) tegen discriminatie in arbeid en beroep (waaronder intimidatie en opdracht tot discriminatie) op grond van godsdienst of overtuiging. De bestaande juridische lacunes in de bescherming tegen discriminatie, onder meer op grond van godsdienst of overtuiging, zouden kunnen worden gedicht door de bescherming uit te breiden tot buiten de arbeidssfeer, zoals voorzien in het voorstel voor de [richtlijn gelijke behandeling](#).

⁶² [“The legal framework to combat antisemitism in the EU”](#).

⁶³ [Een sterkere rol voor gelijkheidsorganen EU-wijd: Raad neemt twee richtlijnen aan; Richtlijn \(EU\) 2024/1499 van de Raad; Richtlijn \(EU\) 2024/1500](#).

⁶⁴ Webinar op 10 maart 2022.

⁶⁵ Webinar op 30 mei 2023.

⁶⁶ [Speciale Eurobarometer SP535: Discriminatie in de Europese Unie](#).

2.5 De Europese Commissie geeft het goede voorbeeld

De Commissie wil als werkgever het goede voorbeeld geven door antisemitisme en alle vormen van haat en discriminatie binnen de organisatie te voorkomen en aan te pakken. In 2022 heeft de Commissie het actieplan voor diversiteit en inclusie vastgesteld⁶⁷ en in 2023 een vernieuwd beleid ter bestrijding van intimidatie om een veilige en inclusieve werkplek voor iedereen te waarborgen. Overeenkomstig de EU-strategie gebruikt de Commissie de werkdefinitie van antisemitisme van de IHRA als uitgangspunt om antisemitische vooroordelen te identificeren. Zij biedt opleidingen aan nieuw en bestaand personeel, managers en HR-medewerkers, met inbegrip van specifieke bijeenkomsten over de herdenking van de Holocaust, en organiseert jaarlijks de opleiding “Ontmaskeren van modern antisemitisme”. De Commissie faciliteert het gebruik van flexibele werkregelingen om de naleving van religieuze feestdagen voor al haar personeel mogelijk te maken en treft momenteel voorbereidingen om de bestaande regeling uit te breiden.

3. HET JOODSE LEVEN IN DE EU BESCHERMEN EN BEVORDEREN

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een bloeiend Joods leven. Hoewel 45 % van de Joden in 2018 aangaf te hebben overwogen te emigreren omdat zij zich als Jood niet veilig voelden in de EU, was dit in de eerste helft van 2023 gedaald tot 41 %⁶⁸. Door de golf van antisemitische aanvallen op Joodse mensen en Joodse gebouwen na de aanvallen van Hamas van 7 oktober 2023 is de veiligheidssituatie voor Joden in de EU echter aanzienlijk verslechterd. Als gevolg daarvan heeft de Commissie de uitvoering van de EU-strategie versneld en meer middelen beschikbaar gesteld om de veiligheid van Joodse gemeenschappen en instellingen te ondersteunen.

3.1 Gewelddadig extremisme en terrorisme, gericht tegen Joden, bestrijden

De Commissie heeft nadrukkelijk aangegeven dat de nationale autoriteiten verantwoordelijk zijn voor de bescherming van alle burgers. Nauwe samenwerking met Joodse gemeenschappen om hun veiligheidsproblemen aan te pakken, is in dit verband van cruciaal belang. Na de aanvallen van 7 oktober heeft ook de Commissie, in samenwerking met de lidstaten en andere relevante actoren, de maatregelen op alle beschikbare niveaus aangescherpt om gewelddadig extremisme en terrorisme te voorkomen en aan te pakken.

In aanvulling op de nationale maatregelen heeft de Commissie op 21 december 2023 in het kader van het Fonds voor interne veiligheid een nieuwe oproep gedaan, gericht op de bescherming van openbare ruimten en gebedshuizen tegen terrorisme, en daarbij 5 miljoen EUR beschikbaar gesteld voor de specifieke financiering van projecten ter bescherming van Joodse gebedshuizen, scholen en gemeenschapsbijeenkomsten⁶⁹. Eveneens in december 2023 is het netwerk voor beveiliging tegen hoge risico's begonnen met het in kaart brengen van de maatregelen die de lidstaten hebben genomen om Joodse gemeenschappen beter te beschermen.

⁶⁷ [De mens eerst — Diversiteit en inclusie](#).

⁶⁸ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: “Jewish People’s Experiences and Perceptions of Antisemitism”](#).

⁶⁹ In het kader van de ISF-oproep van 2022 verstrekke de Commissie 8,3 miljoen EUR om projecten ter verbetering van de bescherming van religieuze plaatsen te ondersteunen; in het kader van de oproep van 2020 had zij hiervoor al 14,5 miljoen EUR verstrekt. Een voorbeeld van een gefinancierd project is “Safer and Stronger Communities in Europe”, uitgevoerd door het Security and Crisis Center (SACC) van het Europees Joodse Congres (EJC). Met dit project van 2,5 miljoen EUR konden duizend gebedshuizen in Europa worden voorzien van tablets voor noodsituaties. [ISF-2024-TF2-AG-PROTECT-jewish-places-worship](#).

Tsjechische Republiek: de regering van de Tsjechische Republiek heeft formeel haar goedkeuring gehecht aan een jaarlijkse bijdrage van 6,5 miljoen CZK (ongeveer 260 000 EUR per jaar) ter ondersteuning van de bescherming van Joodse gemeenschappen. De begunstigde van de financiering is de Federatie van de Joodse Gemeenschappen van de Tsjechische Republiek. Deze financiële bijdrage wordt gewaarborgd door een officieel document, dat tot 2029 van kracht blijft.

Sinds de vaststelling van de EU-strategie heeft de Commissie ook twee specifieke EU-adviesmissies voor de bescherming van de veiligheid⁷⁰ naar Joodse gemeenschappen georganiseerd op basis van het EU-Handboek voor een betere bescherming van gebedshuizen⁷¹. Voorts heeft de Commissie samen met het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten van de OVSE en het Joods Wereldcongres een reeks evenementen georganiseerd waaraan nationale rechtshandavingsinstanties, veiligheidsinstellingen en Joodse gemeenschappen hebben deelgenomen⁷².

In het kader van het EU-Internetforum (EUIF) heeft de Commissie op 13 oktober 2023 een vergadering belegd met de internetsector⁷³, Europol, vertegenwoordigers van de lidstaten en hun nationale rechtshandavingsinstanties om de enorme hoeveelheden terroristische, gewelddadige extremistische en schadelijke inhoud, waaronder antisemitische inhoud, die sinds de aanvallen van 7 oktober online circuleren, aan te pakken. Daarnaast werd door middel van verschillende bijeenkomsten tussen Europol en de rechtshandavingsinstanties van de EU-lidstaten ondersteuning geboden aan gecoördineerde maatregelen om de verspreiding van gewelddadige extremistische en terroristische online-inhoud te voorkomen⁷⁴. Daarnaast heeft Europol op 27 juni 2024 een actiedag voor meldingen gehouden met als doel antisemitische online-inhoud op te sporen en te bestrijden⁷⁵.

Denemarken: sinds 7 oktober 2023 heeft de Deense nationale politie haar inspanningen opgevoerd om antisemitische aanvallen en misdrijven te voorkomen, tegen te gaan en te onderzoeken, en om de veiligheid van Joodse burgers te waarborgen. De politie heeft meer aandacht besteed aan de veiligheid van Israëliëse, Joodse en Palestijnse belangen en activiteiten in Denemarken.

Sinds 7 juni 2022 is de verordening inzake terroristische online-inhoud (TCO-verordening) van toepassing. Op 14 februari 2024 heeft de Commissie een verslag over de uitvoering ervan aangenomen⁷⁶, waaruit blijkt dat de verordening doeltreffend is geweest bij het voorkomen van de verspreiding van terroristische online-inhoud na de terroristische aanslagen van 7 oktober⁷⁷. Op 7 maart 2024 hebben de Commissie en Europol een oefening georganiseerd om de uitvoering van het

⁷⁰ In 2022 vonden er missies plaats naar Zweden en Polen op basis van het EU-Handboek voor een betere bescherming van gebedshuizen.

⁷¹ [EU-Handboek voor een betere bescherming van gebedshuizen](#).

⁷² Er werden evenementen georganiseerd in Estland, Kroatië, Letland, Litouwen, Ierland, Italië, Noord-Macedonië en Moldavië.

⁷³ [Lijst van leden van het EU-Internetforum en aanvullende informatie](#).

⁷⁴ De Commissie heeft een informatiepakket gedeeld om de opsporing van terroristische inhoud te ondersteunen en de lidstaten geïnformeerd over de instrumenten waarover zij beschikken om de verspreiding van gewelddadige extremistische en terroristische inhoud, met inbegrip van antisemitische inhoud, te voorkomen. De EU-eenheid voor de melding van internetuitingen van Europol heeft een vernieuwd pakket voor het opsporen van terroristische online-inhoud uitgebracht als hulpmiddel voor vrijwillige inhoudsmoderatie door bedrijven, met name voor kleinere platforms.

⁷⁵ [“Europol concluded a Referral Action Day aimed at identifying and combatting antisemitic content online”](#).

⁷⁶ [Verslag over de doeltreffende uitvoering van de verordening inzake het tegengaan van de verspreiding van terroristische online-inhoud](#).

⁷⁷ Na de aanvallen van Hamas op 7 oktober 2023 verstuurde de Duitse bevoegde autoriteit 249 verwijderingsbevelen, voornamelijk aan Telegram. Bovendien hebben 24 lidstaten sinds 13 mei 2024 bevoegde autoriteiten aangewezen om verwijderingsbevelen uit te vaardigen en zijn er meer dan 350 verwijderingsbevelen uitgevaardigd.

vrijwillige EU-crisisprotocol te testen, samen met de relevante verplichtingen en operationele procedures uit hoofde van de TCO-verordening, waarbij gekeken werd naar nieuwe uitdagingen bij het voorkomen van de verspreiding van terroristische online-inhoud als gevolg van de aanvallen.

Het netwerk voor voorlichting over radicalisering (RAN) heeft zijn inspanningen opgevoerd om “antisemitisme als onderdeel van bijna alle extremistische ideologieën en discours” aan te pakken⁷⁸ door middel van een workshop en de publicatie van het verslag “Approaches to addressing antisemitism in European Preventing and Countering Violent Extremism (P/CVE)”⁷⁹. Het netwerk heeft verder aandacht besteed aan de gevolgen van de aanvallen van 7 oktober op Joodse gemeenschappen⁸⁰ in de EU en heeft de lidstaten ondersteund bij hun inspanningen op het gebied van strategische communicatie na de aanvallen, zowel online als offline. Het EU-kenniscentrum voor de preventie van radicalisering⁸¹, dat in juni 2024 door de Commissie is opgericht ter vervanging van het RAN, blijft de extremistische discours naar aanleiding van het Israëlisch-Palestijnse conflict in Europa monitoren en analyseren.

Daarnaast is de Commissie begin 2024, mede onder leiding van Duitsland en Oostenrijk, samen met twaalf lidstaten in het kader van de preventie en bestrijding van gewelddadig extremisme een projectmatige samenwerking op het gebied van antisemitisme gestart om de toenemende radicalisering tegen te gaan.

3.2 Het Joodse leven en de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging bevorderen

Een rechtstreeks gevolg van de Shoah is dat Joodse gemeenschappen tegenwoordig klein zijn en in alle EU-landen ternauwernood 1 % van de bevolking uitmaken. Het bevorderen van het Joodse leven is daarom een morele verplichting en vormt de kern van de EU-strategie voor de bestrijding van antisemitisme. Dit betekent dat Joden de vrijheid krijgen om stil te staan bij Joodse feestdagen en herdenkingsdagen en dat zij hun Joodse identiteit kunnen uitdragen door middel van specifieke culturele en religieuze praktijken.

Om het Joodse leven te ondersteunen, moeten op alle niveaus van de samenleving initiatieven worden ondernomen. De Commissie is begonnen met een studie om goede praktijken op regionaal en lokaal niveau in kaart te brengen om antisemitisme te bestrijden en een gids met beste praktijken te ontwikkelen. In dat verband werd in 2023 voor lokale ambtenaren in drie verschillende steden een opleiding over de bestrijding van antisemitisme gehouden⁸². De viering van Euro-Chanukah, die in het hart van de Europese wijk in Brussel wordt georganiseerd door het European Jewish Community Centre en de European Jewish Association, is een gelegenheid om het Joodse leven in het openbaar te vieren en biedt de voorzitter van de Commissie en leden van het college van commissarissen de kans om daaraan deel te nemen⁸³. De Commissie is ook begonnen met voorbereidingen voor een voorlichtingscampagne om de kennis over het Joodse leven te vergroten en antisemitisme en haat onder het grote publiek te bestrijden.

⁷⁸ [“RAN C&N Antisemitism as a part of almost all extremist ideologies and narratives”](#), online bijeenkomst van 29 en 30 maart 2022.

⁷⁹ [“Approaches to addressing antisemitism in European P/CVE”](#), gepubliceerd op 22 maart 2023.

⁸⁰ In [“RAN Practitioners Update 117”](#).

⁸¹ [EU-kenniscentrum voor de preventie van radicalisering](#).

⁸² Bologna, Brussel en Nice.

⁸³ [“President von der Leyen lights Euro-Chanukah candle, accompanied by Vice-President Schinas”](#), 2023.

Spanje: om de twee jaar organiseert het Centro Sefarad-Israel, dat is opgericht en wordt ondersteund door het Spaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, Europese Unie en Ontwikkelingssamenwerking, de Erensyia-top, die telkens in een ander land plaatsvindt. Doel van de top is de nalatenschap van de Joodse wortels van Spanje levend te houden door Sefardisch-Joodse gemeenschappen en instellingen uit de hele wereld samen te brengen om projecten uit te wisselen, de kennis van het Sefardische erfgoed te verdiepen en een samenwerkingsprogramma aan te bieden dat culturele, sociale en wetenschappelijke initiatieven omvat.

De vrijheid van godsdienst en levensovertuiging is van cruciaal belang om te waarborgen dat Joodse mensen het recht kunnen uitoefenen om hun godsdienst volgens hun eigen traditie te belijden. Volgens de FRA-enquête heeft 68 % van de Joden in heel Europa aangegeven dat het verbod op traditionele slachtingen voor hen een “zeer groot” of “tamelijk groot” probleem zou zijn; 35 % heeft niet-Joden in hun land horen suggereren dat deze vorm van slachten verboden zouden moeten worden⁸⁴.

De lidstaten kunnen verschillende regels inzake ritueel slachten vaststellen, zolang er een billijk evenwicht wordt bewerkstelligd tussen de eerbiediging van de vrijheid van godsdienstbelijdenis en de bescherming van het dierenwelzijn⁸⁵. Daarbij is een dialoog met de gemeenschappen die mogelijk door de desbetreffende wetgeving worden getroffen van cruciaal belang. Daarom heeft de Commissie in oktober 2022 een conferentie helpen organiseren over “Vrijheid van godsdienst met betrekking tot de religieuze slacht”, waaraan vertegenwoordigers van EU-lidstaten en vertegenwoordigers van nationale Joodse, islamitische en christelijke gemeenschappen deelnamen. De vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap uitten hierbij hun bezorgdheid over mogelijk restrictieve wetgeving die zowel koosjer als halal slachten onmogelijk maakt⁸⁶.

Finland: met de vaststelling van de Finse wet inzake dierenwelzijn op 23 maart 2023 werd de bescherming van dieren in Finland geactualiseerd. Volgens deze wet moet het doden of slachten van een dier zo snel mogelijk en op de minst pijnlijke wijze gebeuren. Tegelijkertijd wordt de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging gewaarborgd doordat methoden voor de religieuze slacht (koosjer en halal) worden toegestaan, zolang deze in slachthuizen wordt verricht in aanwezigheid van een inspecteur. Dit rechtsbeginsel is van cruciaal belang voor de Joodse en islamitische gemeenschappen in Finland.

De bestrijding van antisemitisme via sport kan als doeltreffende preventieve maatregel dienen⁸⁷. In juni 2022 hebben de Commissie en de Union of European Football Associations (UEFA) een derde samenwerkingsovereenkomst ondertekend en vastgesteld⁸⁸. Een van de belangrijkste doelstellingen is om de kracht van voetbal te gebruiken om de Europese waarden te bevorderen, onder meer door de nadruk te leggen op het belang van voetbal voor de preventie en bestrijding van racisme en antisemitisme in Europa.

⁸⁴ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: “Jewish People’s Experiences and Perceptions of Antisemitism”](#).

⁸⁵ Arrest in zaak C-336/19, Centraal Israëlitisch Consistorie van België e.a.

⁸⁶ [“Summary report — Freedom of religion with regard to religious slaughter”, 20 oktober 2022](#).

⁸⁷ Zie de enquête die werd gehouden in het kader van het door de EU gefinancierde project “Building Bridges: Insights on Combating Antisemitism Through Football” [6cea.pdf \(whatmatters.de\)](#).

⁸⁸ [“European Commission and UEFA sign third cooperation agreement”](#).

Italië: om antisemitisme in de sport aan te pakken, hebben de Italiaanse minister van Binnenlandse Zaken, de minister van Sport- en Jeugdzaken, de nationale coördinator voor de bestrijding van antisemitisme, de Italiaanse voetbalfederatie en de Unie van Italiaanse Joodse gemeenschappen op 27 juni 2023 een “intentieverklaring inzake de bestrijding van antisemitisme” ondertekend. De verklaring verwijst naar de definitie van antisemitisme van de IHRA, verbiedt spelers uitdrukkelijk om rugnummer 88 te dragen, en voorziet in de onmiddellijke opschorting van voetbalcompetities in het geval van antisemitische handelingen tijdens voetbalwedstrijden.

3.3 Het Joodse erfgoed beschermen

Het Joodse materiële en immateriële erfgoed vormen een integraal onderdeel van de Europese cultuur. De uitroeiing van Joodse gemeenschappen tijdens de Holocaust heeft het gezicht van Europa veranderd en bijgevolg zijn veel gebouwen, begraafplaatsen en andere Joodse erfgoedlocaties onbeheerd of ongebruikt achtergebleven, waardoor zij vaak in slechte staat verkeren of in verval dreigen te raken.

Met de European Heritage/Europa Nostra Awards, een prijs die wordt uitgereikt in het kader van het programma Creatief Europa van de Commissie, wordt de diversiteit van erfgoed erkend en gevierd, waaronder de Joodse cultuur. De prijs benadrukt het belang van restauratie, behoud en herdenking van het Joods cultureel erfgoed en de Joodse tradities, waarbij bijzonder belang wordt gehecht aan bewustmaking over en herdenking van de slachtoffers van de Holocaust. Het Joodse culinaire festival TISH, bijvoorbeeld, is een uniek evenement dat aandacht besteedt aan de cultuur en geschiedenis van Poolse Joden door het Joods culinair erfgoed te vieren⁸⁹.

Bulgarije: de gemeentelijke autoriteiten en het Bulgaarse ministerie van Cultuur hebben met financiële steun van de EU de Vidin-synagoge, een van de grootste synagogen in de regio, gerenoveerd. Deze was tijdens de communistische periode in verval geraakt. Op 4 september 2023 werd zij heropend als museum en multifunctioneel cultureel centrum gewijd aan Jules Pascin, de in Vidin geboren Joodse schilder (1885-1930). De synagoge werd ook gewijd door twee rabbi's en kan daarom worden gebruikt voor religieuze doeleinden.

Bewustmaking van het Joodse erfgoed in heel Europa wordt stelselmatig opgenomen in de werkprogramma's van de Europese erfgoeddagen en krijgt ook een vermelding in de wedstrijd “European Heritage Days Stories”. De nationale coördinatoren van de Europese erfgoeddagen zijn uitgenodigd om een grensoverschrijdend samenwerkingsproject op het gebied van Joodse cultuur en erfgoed te ontwikkelen.

Estland: in Tallinn werd het terrein van de vernietigde Joodse begraafplaats op 12 oktober 2023 heropend als gedenkplaats en park. De begraafplaats werd in de jaren 1960 door de Sovjetautoriteiten vernield. Het herontwikkelingsproject kostte 1,6 miljoen EUR en de Joodse gemeenschap werd nauw betrokken bij de besprekingen over het toekomstige gebruik van het terrein.

⁸⁹ [“European Heritage — Europa Nostra Awards: TISH Jewish food festival”](#).

Sinds juli 2022 krijgen jongeren die met DiscoverEU⁹⁰ reizen, een kortingskaart waarmee zij korting kunnen krijgen op culturele bezoeken in heel Europa, waaronder enkele Joodse musea en culturele centra. In het kader van het CERV-programma ontving de Europese week van de Joodse cultuur 400 000 EUR aan financiering.

Als onderdeel van de EU-strategie nodigt de Commissie steden uit om de geschiedenis van hun minderheden, met inbegrip van de geschiedenis van de Joodse gemeenschap, aan bod te laten komen wanneer zij zich kandidaat stellen voor de titel “Culturele Hoofdstad van Europa”. In 2022 nam Kaunas (Litouwen) als Culturele Hoofdstad van Europa het Joodse festival op als onderdeel van de officiële activiteiten. Kaunas nam ook een aantal andere projecten in het programma op waarmee aandacht werd besteed aan het tragische lot van zijn Joodse gemeenschap tijdens de Tweede Wereldoorlog. In 2024 greep Bad Ischl in Oostenrijk zijn jaar als Culturele Hoofdstad van Europa aan om een beeld te geven van het bloeiende leven van zijn Joodse gemeenschap in de jaren 1920 en 1930 en de verdwijning ervan als gevolg van het nationaalsocialisme, in het kader van de activiteiten betreffende herdenkingscultuur.

Het Jewish Digital Recovery Project⁹¹ — dat Moldavië, Oekraïne, Georgië, Polen, Hongarije, Slowakije en Tsjechië omvat — had tot doel de databank van geplunderde Joodse cultuurgoederen uit te breiden met nieuwe verzamelingen. De kerndoelstelling van het Europees initiatief voor Joodse begraafplaatsen⁹² is het behoud van Joodse begraafplaatsen in heel Europa, met name in de regio's die getroffen werden door de verwoestende gevolgen van de Shoah.

4. ONDERWIJS, ONDERZOEK EN HERDENKING

Kennis over het Joodse leven in Europa in de loop der eeuwen en de gevolgen van antisemitisme en de Holocaust voor de Joodse bevolking en het Europese continent is van essentieel belang om het huidige gevaar van antisemitisme te begrijpen.

4.1 Onderwijs en onderzoek op het gebied van antisemitisme en het Joodse leven

Het doel van de EU-strategie is de preventie van antisemitisme in alle relevante beleidsterreinen te integreren; dit vergt ook de ontwikkeling van nieuwe hulpmiddelen voor onderwijs en onderzoek in heel Europa. De werkgroep Gelijkheid en waarden in onderwijs en opleiding⁹³ heeft antisemitisme besproken tijdens haar vergadering van 9 juni 2023. Op 10 oktober 2023 heeft de Commissie het verslag “Promoting diversity and inclusion in schools in Europe”, gepubliceerd waarin mede wordt ingegaan op het beleid ter bestrijding van antisemitisme in het onderwijs⁹⁴.

Op 16 november 2022 werd het netwerk van jonge Europese ambassadeurs ter bevordering van de herdenking van de Holocaust gelanceerd onder leiding van het Mémorial de la Shoah in Parijs, ter gelegenheid van het Forum van maatschappelijke organisaties voor de bestrijding van antisemitisme en de bevordering van het Joodse leven. Het zal jonge Europeanen trainen om betrouwbare informatie over de Holocaust te vinden en te delen, de Holocaust in hun plaatselijke omgeving te herdenken, bijvoorbeeld op scholen en universiteiten, en misleidende informatie over de Holocaust op het internet te herkennen en tegen te gaan.

⁹⁰ [DiscoverEU | European Youth Portal](#).

⁹¹ [Jewish Digital Recovery Project](#).

⁹² [Europees initiatief voor Joodse begraafplaatsen](#).

⁹³ [Werkgroepen van het strategisch kader voor de EEA](#).

⁹⁴ [“Promoting diversity and inclusion in schools in Europe”](#).

Met financiering door de Europese Commissie en steun van het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten van de OVSE heeft de Unesco op 3 april 2023 in twaalf lidstaten een gezamenlijk tweearig project gelanceerd om het toenemende antisemitisme aan te pakken via onderwijs in Europa⁹⁵.

Frankrijk: op 30 januari 2023 begon Frankrijk met het organiseren van herdenkingsbezoeken om alle leerlingen te leren over antisemitisme, racisme en zigeunerhaat. Deze bezoeken zijn bedoeld voor kinderen in het basis- en middelbaar onderwijs vanaf de leeftijd van 9-11 jaar. Ook zal in de opleiding voor al het onderwijzend personeel meer aandacht komen voor deze onderwerpen.

Ter ondersteuning van de oprichting van een “Europese hub voor onderzoek over hedendaags antisemitisme en het Joodse leven en de Joodse cultuur” heeft de Commissie op 31 maart 2023 het verslag “Hedendaags antisemitisme en het Joodse leven als onderzoeksgebied” gepubliceerd⁹⁶. In het strategisch plan voor Horizon Europa 2025-2027 is bepaald dat “met de gefinancierde acties de oprichting van een Europese hub voor onderzoek over hedendaags antisemitisme en het Joodse leven en de Joodse cultuur zal worden ondersteund”. Het Erasmus+-programma financiert projecten die relevant zijn voor de bestrijding van antisemitisme en de herdenking van de Holocaust, en ondersteunt activiteiten waarmee verdraagzaamheid, eerbiediging van de mensenrechten en interculturele dialoog worden bevorderd⁹⁷.

Op 11 juli 2024 zijn de resultaten van de derde FRA-enquête over de ervaringen van Joodse mensen met antisemitisme gepubliceerd. Elk jaar publiceert het FRA een overzicht van antisemitische incidenten⁹⁸. De Commissie is ook begonnen met de voorbereiding van de EU-enquête over antisemitische opvattingen.

4.2 Onderwijs, onderzoek en herdenking van de Holocaust

De Holocaust, waarbij zes miljoen Joodse kinderen, vrouwen en mannen, alsook honderdduizenden Roma werden vermoord, is een bepalend onderdeel van de Europese geschiedenis. Veel andere slachtoffers hadden ook te lijden onder vervolging door de nazi's.

Al tientallen jaren hebben duizenden overlevenden van de Shoah hun medeburgers gediend en de Europese democratie versterkt door de getuigenissen van hun pijnlijke overlevingsproces te delen. Verhalen uit de eerste hand over de Holocaust maken nog steeds de grootste indruk op de jongere generaties. In de toekomst zal het van het grootste belang zijn om nieuwe manieren te vinden om de Holocaust te herdenken, de slachtoffers te eren en ervoor te zorgen dat alle mensen die in Europa wonen, de daaruit getrokken lessen ter harte nemen.

Roemenië: met ingang van het schooljaar 2023-2024 heeft Roemenië de “Geschiedenis van de Joden — De Holocaust” als keuzevak geïntroduceerd (1 uur per week gedurende een jaar in leerjaar 11 of 12). Hiermee is Roemenië het eerste EU-land dat dit doet. De syllabus is ontworpen door het ministerie van Onderwijs in samenwerking met relevante belanghebbenden en omvat casestudy's die zijn voorgesteld door vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschappen in Roemenië. Deze geven een duidelijk beeld van de omvang en het specifieke karakter van de Holocaust in Roemenië.

⁹⁵ [“UNESCO and the European Commission launch project to address rising antisemitism through education”](#).

⁹⁶ [“The field of research on contemporary antisemitism and Jewish life: Working towards a European research hub”](#).

⁹⁷ [Resultaten van Erasmus+-projecten](#).

⁹⁸ [“Antisemitism in 2022 - Overview of Antisemitic incidents recorded in the EU”](#).

Naar aanleiding van de EU-strategie heeft de Commissie haar eigen Holocaust-herdenking opgezet. Samen met de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) en de voorzitterschappen van de EU (Zweden in 2023 en België in 2024) heeft de Commissie op 27 januari, de Internationale Herdenkingsdag voor de Holocaust, een conferentie gehouden waaraan de Joodse gemeenschap en Joodse overlevenden, EU-leiders en deskundigen hebben deelgenomen⁹⁹.

Ter gelegenheid van de Internationale Herdenkingsdag voor de Holocaust 2024 heeft de Commissie een openbare aanbesteding uitgeschreven voor de oprichting van een Europees netwerk van plaatsen waar de Holocaust plaatsvond (3 miljoen EUR)¹⁰⁰. Aangezien er steeds minder overlevenden zijn die hun overlevingsverhaal kunnen delen, neemt het belang van gedenkplaatsen toe. Het doel van het netwerk is de uitwisseling van goede praktijken te waarborgen en de samenwerking tussen gedenkplaatsen te ondersteunen.

De Europese Commissie heeft de Europese onderzoeksinfrastructuur voor de Holocaust (EHRI)¹⁰¹ in de periode 2010-2025 met meer dan 26 miljoen EUR gesteund. Als het grootste door de EU gefinancierde onderzoeksinitiatief over de Holocaust ter wereld ondersteunt de EHRI transnationaal onderzoek, herdenkingsactiviteiten en onderwijs over de Holocaust door bronnen, instellingen en mensen met elkaar te verbinden. Het wordt nu omgevormd van een door de EU gefinancierd project tot een permanente organisatie, die uiterlijk in januari 2025, de 80e verjaardag van de bevrijding van Auschwitz-Birkenau, volledig operationeel moet zijn.

Het Handvest van de IHRA voor locatiebehoud, dat op 30 november 2023 door de IHRA is aangenomen, bevat beginselen, verantwoordelijkheden en aanbevelingen voor goede praktijken om het behoud van plaatsen waar de Holocaust, de genocide op de Roma en andere locaties die verband houden met misdaden van de nazi's en hun collaborateurs, te bevorderen¹⁰².

Kroatië: in september 2024 besloot de Kroatische regering de herdenkingsplaats Jasenovac te moderniseren in overeenstemming met de herdenkingspraktijken voorzien in het Handvest voor locatiebehoud van de IHRA, en benoemde daartoe een nieuw bestuur.

Op grond van het onderdeel Herdenking van het CERV-programma steunt de Commissie Memorial de la Shoah, Centropa, Paidea, ENRS, Eurom, Yahad-un-Unum en EuroClio als kaderpartners om de herdenking van de Holocaust te bevorderen. Daarnaast is de financiering voor actiesubsidies voor herdenkingsprojecten verhoogd van 4,5 miljoen EUR in 2021 tot bijna 11 miljoen EUR in 2023. De helft van de toegekende financiering betrof projecten die gericht waren op herdenking van de Holocaust.

4.3 Ontkenning, bagatellisering en verdraaiing van de feiten van de Holocaust

Ontkenning, bagatellisering en verdraaiing van de feiten van de Holocaust zijn tachtig jaar na het einde van de Shoah tragisch genoeg wijdverbreide verschijnselen. Volgens de FRA-enquête van 2023 had 79 % van de Joden te maken gehad met ontkenning of bagatellisering van de Holocaust of

⁹⁹ [“2023 Holocaust Remembrance Conference: Remembering the past. Shaping the future”](#).

[“2024 Holocaust Remembrance Conference: Remembering the past. Shaping the future”](#).

¹⁰⁰ [“Establishment of a secretariat to develop and support the operations of the European Network of Places where the Holocaust happened”](#).

¹⁰¹ [EHRI](#).

¹⁰² [“IHRA Charter for Safeguarding Sites”](#).

verdraaiing van de historische feiten, en had meer dan twee derde (71 %) van de respondenten te maken gehad met “de beschuldiging dat Joden de Holocaust uitbuiten”¹⁰³.

Het kaderbesluit van 2008 betreffende de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat voorziet in strikte wetgeving die het vergoelijken, ontkennen of verregaand bagatelliseren van de Holocaust verbiedt. Van de 13 inbreukprocedures die tegen lidstaten zijn ingeleid, houden zeven zaken¹⁰⁴ verband met, onder andere, de niet-omzetting of onjuiste omzetting van de bepalingen die de vergoelijking, ontkennen of vergaande bagatellisering van de Holocaust strafbaar stellen wanneer de gedraging van dien aard is dat zij het geweld of de haat tegen een dergelijke groep of een lid van een dergelijke groep dreigt aan te wakkeren op basis van de daarin beschermde kenmerken.

De Commissie promoot de definitie van de IHRA van ontkennen en verdraaiing van de feiten van de Holocaust tijdens bijeenkomsten en evenementen actief en publiceert deze op haar website. De IHRA heeft zelf een toolkit tegen verdraaiing van de feiten van de Holocaust¹⁰⁵ en aanbevelingen voor beleidsmakers en besluitvormers gepubliceerd¹⁰⁶.

Portugal: het Never Forget-programma dat in 2023 in Portugal werd ontwikkeld, legt de nadruk op de uitroeiing en vervolging van miljoenen Joden en andere slachtoffers van het naziregime, en op het moedige optreden van hun Portugese redders die, zoals de diplomaat Aristides de Sousa Mendes en anderen, risico's namen om de slachtoffers tegen vervolging door de nazi's te beschermen. Het programma is gericht op docenten, juristen, diplomaten en ambtenaren.

Via het CERV-programma heeft de Commissie de Unesco 200 000 EUR aan steun verstrekt om journalisten en onderwijskrachten op te leiden om verdraaiing van de feiten over de Holocaust tegen te gaan en samen met de IHRA campagnes te ontwikkelen, zoals de campagne “#ProtectTheFacts”. De door CERV gefinancierde projecten, zoals “Facing Historical and Holocaust Distortion Now”, beogen ook ontkennen, bagatellisering en verdraaiing van de feiten van de Holocaust aan te pakken.

5. HET VOORTOUW NEMEN BIJ DE WERELDWIJDE STRIJD TEGEN ANTISEMITISME

Met haar strategie toont de Europese Commissie opnieuw haar krachtige en ondubbelzinnige inzet voor de wereldwijde bestrijding van antisemitisme. Dit is geheel in overeenstemming met het grote belang dat de EU hecht aan de wereldwijde bescherming en bevordering van de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat.

5.1 Alle instrumenten benutten om antisemitisme aan te pakken in het kader van het externe optreden van de EU

De Russische aanvalsoorlog heeft ernstige gevolgen gehad voor de Oekraïense Joodse gemeenschap, die met bijna 200 000 mensen de op drie na grootste Joodse gemeenschap in Europa en de elfde ter wereld vormt. Net als alle Oekraïense burgers heeft de gemeenschap zwaar te lijden onder de oorlog en zijn velen ontheemd. De EU heeft de Federatie van Joodse gemeenschappen (FJC) in Oekraïne ondersteund door 1,5 miljoen EUR beschikbaar te stellen om 1 500 vrijwilligers in het FJC-netwerk te mobiliseren voor de verstrekking van naar schatting 4 000 voedselpakketten en in de eerste drie

¹⁰³ [Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten: “Jewish People’s Experiences and Perceptions of Antisemitism”](#).

¹⁰⁴ Bulgarije, Estland, Finland, Litouwen, Nederland, Portugal en Zweden.

¹⁰⁵ [“IHRA Toolkit Against Holocaust Distortion”](#).

¹⁰⁶ [“IHRA Recommendations for Policy and Decision Makers”](#).

maanden na de invasie ten minste 4 500 personen te evacueren uit 180 gemeenschappen in heel Oekraïne.

Hongarije: geconfronteerd met een toestroom van Joodse vluchtelingen uit Oekraïne, hebben de Verenigde Hongaarse Joodse Gemeente (EMIH) en de Oekraïense Federatie van Joodse Gemeenten in samenwerking met de Hongaarse autoriteiten in april 2022 langetermijnopvang voor 600 Joodse vluchtelingen gecreëerd. Het centrum zorgt voor koosjer voedsel en de bewoners kunnen de jesjiva bezoeken voor bijbelstudie.

De EU wil nauw samenwerken met alle relevante internationale organisaties en gebruikmaken van alle instrumenten waarover zij beschikt om antisemitisme internationaal te bestrijden, door middel van politieke en mensenrechtendialogen en bredere samenwerking met partnerlanden buiten de EU.

De bestrijding van antisemitisme maakt deel uit van de steun die de EU in het kader van de internationale samenwerking van de EU biedt voor de bevordering van het recht op vrijheid van godsdienst en levensovertuiging door middel van EU-financiering op mondiaal en nationaal niveau. Uiterlijk eind 2024 zal de Commissie in het kader van het NDICI twee subsidies toekennen ter ondersteuning van de verschillende dimensies van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging voor een totaalbedrag van 5,5 miljoen EUR.

De speciaal gezant voor de bevordering van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging heeft zijn bezorgdheid geuit over de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging buiten de EU. De mensenrechtendialogen met landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika hebben de gelegenheid geboden om herhaaldelijk te wijzen op de noodzaak om onderwijs over de Holocaust in lesprogramma's op te nemen. De EU-delegaties hebben desgevraagd ook ontmoetingen gehad met confessionele organisaties, waaronder Joodse maatschappelijke organisaties. Verscheidene EU-delegaties wijzen in hun verslagen op schendingen van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, waaronder ontkenning van de Holocaust.

Griekenland: het Griekse ministerie van Buitenlandse Zaken is begonnen om al zijn diplomaten aan de diplomatieke academie te onderwijzen over de Holocaust en antisemitisme, waaronder de werkdefinitie van de IHRA. Om vertrouwd te raken met de Joodse geschiedenis en het hedendaagse Joodse leven, bezoeken zij het Joodse Museum van Griekenland en de synagogen van Athene.

De studiebijeenkomst op hoog niveau van de EU en Israël over de bestrijding van antisemitisme werd op 12 juni 2023 in Jeruzalem en op 7 en 8 mei 2024 in Brussel in onderlinge samenwerking georganiseerd. Tijdens deze laatste bijeenkomst spraken de Commissie en Israël opnieuw hun volledige steun uit voor de Europese Joodse gemeenschappen en de bestrijding van alle vormen van antisemitisme in deze moeilijke tijden.

Polen: in de overtuiging dat persoonlijke contacten bijdragen tot wederzijds begrip heeft de Poolse regering in maart 2023 een overeenkomst met de Staat Israël ondertekend voor studiebezoeken van georganiseerde jongerengroepen. Op basis van deze overeenkomst bezoeken jonge Polen en Israëli's elkaars land om meer te weten te komen over de geschiedenis en om hun leeftijdsgenoten te ontmoeten. Daarbij bezoeken zij ook plaatsen van misdrijven die tijdens de Holocaust door nazi-Duitsland en zijn collaborateurs zijn gepleegd.

De Commissie heeft zich actief ingezet om de vorming van informele netwerken van speciale gezanten en coördinatoren voor de bestrijding van antisemitisme te bevorderen. De Commissie treedt twee keer per jaar op als medevoorzitter van bijeenkomsten van de ongeveer veertig speciale gezanten en coördinatoren voor de bestrijding van antisemitisme (SECCA), die worden belegd door het Joods Wereldcongres. Na de aanslagen van 7 oktober heeft de Commissie de gezamenlijke verklaring van de SECCA ondertekend¹⁰⁷, waarin regeringen worden opgeroepen de nodige veiligheidsmaatregelen voor Joodse gemeenschappen te treffen, de veiligheid van Joden op universiteiten te waarborgen, maatschappelijke organisaties aan te moedigen hun solidariteit met Joden te betuigen en socialemidiaplatforms op te roepen actie te ondernemen. De Commissie heeft ook samen met 42 landen de mondiale richtsnoeren voor de bestrijding van antisemitisme onderschreven¹⁰⁸, waarin de noodzakelijke maatregelen voor de bestrijding van antisemitisme worden samengevat.

De Commissie heeft actief samengewerkt met de VN, de OVSE en de Raad van Europa om antisemitisme wereldwijd te bestrijden. De EU-delegatie bij de VN en de Alliantie van beschavingen van de VN (UNAOC) organiseerden een informatiebijeenkomst over de inspanningen ter bestrijding van antisemitisme¹⁰⁹. De Commissie leverde ook een inhoudelijke bijdrage aan een interregionale workshop bij de UNHCR, georganiseerd door de VS, getiteld “Addressing Antisemitism: A Global Human Rights Challenge”, waaraan ook de Organisatie van Amerikaanse Staten, Duitsland en UNAOC deelnamen¹¹⁰.

De EU heeft actief deelgenomen aan de jaarlijkse OVSE-conferenties over de bestrijding van antisemitisme¹¹¹ en het onderwerp antisemitisme aan de orde gesteld in het kader van de conferenties van de OVSE in Warschau over de menselijke dimensie. De EU streeft naar nauwe samenwerking met de Raad van Europa bij initiatieven ter bestrijding van racisme en antisemitisme¹¹². Zo heeft zij bijgedragen aan de herziene algemene beleidsaanbeveling van de Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid (ECRI) over het voorkomen en bestrijden van antisemitisme¹¹³ en werkt zij samen met de speciale vertegenwoordiger van de Raad van Europa voor antisemitische, anti-islamitische en andere vormen van religieuze onverdraagzaamheid en haatmisdrijven.

¹⁰⁷ [“Joint Statement of Special Envoys and Coordinators Combating Antisemitism”](#), 6 november 2023.

¹⁰⁸ [“Global Guidelines on countering antisemitism”](#), 17 juli 2024.

¹⁰⁹ Gehouden bij de VN in New York op 15 juni 2023.

¹¹⁰ Nevenevenement tijdens de 54e zitting van de VN-Mensenrechtenraad in Genève op 4 september 2024.

¹¹¹ Malta (2024), Noord-Macedonië 2023 en Polen 2022.

¹¹² [Conclusies over de prioriteiten van de EU voor samenwerking met de Raad van Europa in de periode 2023-2024](#).

¹¹³ [Herziene algemene beleidsaanbeveling nr. 9 van de ECRI inzake het voorkomen en bestrijden van antisemitisme](#).

5.2 Het Joodse culturele erfgoed beschermen en de Holocaust herdenken

Op 20 januari 2022 keurde de Algemene Vergadering van de VN, met de steun van alle EU-lidstaten, een resolutie goed waarin de ontkenning van de Holocaust wordt veroordeeld¹¹⁴. De hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid heeft ieder jaar verklaringen afgelegd ter gelegenheid van de Herdenkingsdag voor de Holocaust¹¹⁵. Sommige EU-delegaties nemen in het kader van die dag regelmatig deel aan evenementen op hoog niveau. De EU-delegatie in Genève treedt bijvoorbeeld op als medeorganisator van de jaarlijkse officiële VN-ceremonie ter herdenking van de slachtoffers van de Holocaust. De EU-delegatie in Tel Aviv organiseert ook speciale herdenkingsevenementen ter gelegenheid van de Internationale Herdenkingsdag voor de Holocaust en Yom HaShoah.

Om het rijke en gevarieerde Joodse leven in Europa voor de Holocaust te tonen, steunt de Europese Commissie het internationale herdenkingscentrum voor de Holocaust Yad Vashem in Israël met 10 miljoen EUR om een immersieve audiovisuele ervaring te creëren in het “Dal van de verwoeste gemeenschappen” voor alle leeftijden, met inbegrip van kinderen. Het project heeft tot doel antisemitisme en vooroordelen te helpen ontkrachten, het bewustzijn en de kennis van de Joodse geschiedenis en cultuur te vergroten en te zorgen voor volledige erkenning van het Joodse leven als onderdeel van de Europese samenleving.

In de nabuurschaps- en uitbreidingsregio's heeft de Commissie verschillende projecten gepland om het Joodse erfgoed te beschermen en de Holocaust te herdenken. Een specifiek perceel voor projecten ter bevordering van het Joodse leven en het Joodse cultureel erfgoed, met een totale toewijzing van 1,5 miljoen EUR, is opgenomen in een regionale oproep tot het indienen van voorstellen voor maatschappelijke organisaties in de Westelijke Balkan en Turkije in het kader van het instrument voor pretoetredingssteun (IPA). In Bosnië en Herzegovina heeft de Commissie 260 000 EUR toegewezen aan het Sarajevo Holocaust Museum.

In het kader van het instrument voor nabuurschapsbeleid, ontwikkeling en internationale samenwerking (NDICI) heeft de Commissie 7 miljoen EUR gereserveerd voor de bestrijding van antisemitisme en het behoud van Joods erfgoed in Oekraïne en 3 miljoen EUR voor het beheer en behoud van Joodse culturele locaties en immaterieel erfgoed in Marokko.

6. CONCLUSIE

Antisemitisme vormt een bedreiging voor de Europese democratie en de veiligheid van de Europese Unie. Antisemitische samenzweringstheorieën, haatzaaiende uitlatingen en desinformatie over de Joodse gemeenschap werken polariserend en hebben een negatieve invloed op het openbare debat. Dit heeft uiteindelijk gevolgen voor de democratische ruimte als geheel. Het is van essentieel belang dat aanvallen op Joden niet onbeantwoord blijven en dat haatmisdrijven worden onderzocht en gerechtigheid wordt geboden, zoals een rechtsstaat betaamt. Overeenkomstig het actieplan voor Europese democratie van 2020, de EU-strategie voor de veiligheidsunie (2020-25) en het in 2023 aangenomen pakket voor de verdediging van de democratie is de Europese Commissie vastbesloten de democratische ruimte in de EU te beschermen en de veiligheid van al haar burgers, waaronder Joden, te waarborgen. Gelet op de huidige uitdagingen is de Europese Unie vastbesloten zich in te zetten om een einde te maken aan antisemitisme en ervoor te zorgen dat Joden in Europa hun leven

¹¹⁴ “UN General Assembly approves resolution condemning Holocaust denial”.

¹¹⁵ [Verklaring HV/VV Herdenkingsdag 2022](#), [Verklaring HV/VV Herdenkingsdag 2023](#) en [Verklaring HV/VV Herdenkingsdag 2024](#).

kunnen leiden in overeenstemming met hun culturele en religieuze tradities en zonder zich zorgen te hoeven maken over hun veiligheid.

Uit dit voortgangsverslag blijkt dat er sinds de vaststelling van de EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme en ter bevordering van het Joodse leven in 2021 in heel Europa structuren zijn opgezet en er in de lidstaten, mede door maatschappelijke organisaties, een groot aantal door de EU geleide of door de EU gefinancierde initiatieven is genomen om antisemitisme aan te pakken, het Joodse leven te bevorderen en de herdenking van de Holocaust te waarborgen. Om de uitdagingen doeltreffend aan te pakken, rekening houdend met de daadwerkelijke behoeften, onderhoudt de Commissie een regelmatige dialoog met vertegenwoordigers van Joodse gemeenschappen en Joodse organisaties.

Uit het verslag blijkt dat overheidsactoren zich bewuster zijn geworden van het gevaar van antisemitisme. Dit heeft geleid tot de vaststelling van nationale strategieën tegen antisemitisme in 23 EU-lidstaten, de benoeming van 20 nationale gezanten of coördinatoren voor de bestrijding van antisemitisme en de EU-brede vaststelling van de juridisch niet-bindende werkdefinitie van antisemitisme van de Internationale Alliantie ter Herinnering van de Holocaust als nuttig instrument voor de bestrijding van antisemitisme. In veel EU-landen hebben de ambitieuze strategieën geleid tot doeltreffende initiatieven.

De Europese Commissie heeft een doeltreffend platform opgezet voor de voortdurende uitwisseling van beste praktijken tussen speciale gezanten in Europa en de rest van de wereld om synergieën tot stand te brengen en gezamenlijke acties te ondernemen, zoals de gezamenlijke verklaring van speciale gezanten en coördinatoren voor de bestrijding van antisemitisme en de mondiale richtsnoeren voor de bestrijding van antisemitisme van juli 2024.

Naast de uitvoering van de negentig initiatieven die in de EU-strategie tegen antisemitisme zijn voorzien, heeft de Europese Commissie zich ook beijverd om diverse uitdagingen op Europees niveau aan te pakken, zoals antisemitisme op het internet, de herdenking van de Holocaust te waarborgen en toegevoegde waarde te bieden aan de lidstaten en actoren uit het maatschappelijk middenveld. De Commissie ondersteunt ook acties in de lidstaten en van maatschappelijke organisaties, onder meer met een aanzienlijk ruimere financiering, en werkt nauw samen met EU-instellingen en de lidstaten om vaart te zetten achter de agenda op Europees niveau. Dit heeft geleid tot een versterking van de structuren en steun in de EU-lidstaten, die niet alleen dienen om antisemitisme te bestrijden, maar ook om een positieve agenda ter bevordering van het Joodse leven te kunnen verwezenlijken.

Sinds 7 oktober 2023 hebben Europese Joden echter te maken met ongekennde bedreigingen en gewelddaden. De gevolgen voor het dagelijks leven van Joden in Europa zijn ernstig. Vanwege de ongekennde toename van haatzaaiende uitlatingen en gewelddadige incidenten moesten de veiligheidsmaatregelen aanzienlijk worden opgeschaald en werden Joodse activiteiten in het openbare leven ernstig verstoord. Dit soort intimidatie vormt niet alleen een bedreiging voor de veiligheid. Zij vormt ook een bedreiging voor de waarden van de EU en de democratie.

Daarom is het belangrijker dan ooit om antisemitisme in de EU met vastberadenheid te bestrijden. De EU-strategie ter bestrijding van antisemitisme loopt tot 2030, maar gezien de recente verslechtering van de situatie zijn verdere inspanningen nodig om een doeltreffende uitvoering ervan en eventueel ook een actualisering ervan te waarborgen. De Europese Commissie is vastbesloten gebruik te maken van alle beschikbare wettelijke en beleidsinstrumenten om ervoor te zorgen dat het Joodse leven in de hele EU kan floreren en dat Joden hun leven kunnen leiden zonder zich zorgen te hoeven maken over hun veiligheid en hun democratische rechten in alle vrijheid kunnen uitoefenen.